

Szkoła Podstawowa nr 6
z Oddziałami Integracyjnymi
im. Króla Władysława Jagiełły
96-500 Sochaczew, ul. Stanisława Staszica 106
REGON 367991696, NIP 8371828542
tel. 46 862-81-01, fax 46 862-92-40

SYTUACJE KRYZYSOWE W SZKOLE

PROCEDURY POSTĘPOWANIA DLA OSÓB FUNKCYJNYCH I NAUCZYCIELI
W SYTUACJACH KRYZYSOWYCH I TRUDNYCH WYCHOWAWCZO W SZKOLE
PODSTAWOWEJ NR 6 W SOCHACZEWIE

Zawartość

I. Procedura postępowania w przypadku ewakuacji szkoły.....	4
II. Procedura postępowania w przypadku pożaru w budynku szkoły	4
III. Atak terrorystyczny	5
1. Procedury postępowania przed atakiem terrorystycznym	5
2. Procedura postępowania w przypadku ataku terrorystycznego	5
1) <i>Wtargnięcie napastników do obiektu</i>	5
2) <i>Użycie broni palnej na terenie szkoły</i>	6
3. Zagrożenie bombowe.....	6
2) <i>Zainteresowania i uwagi wymagają:</i>	7
3) <i>Postępowanie w sytuacji otrzymania informacji o podłożeniu ładunku</i> <i>wybuchowego:</i>	7
4) <i>Ogłoszenie alarmu bombowego oraz procedury postępowania w czasie zagrożenia</i> <i>bombowego:</i>	7
5) <i>Jak zachować się po otrzymaniu informacji o podłożeniu lub groźbie podłożenia</i> <i>„bomby”:</i>	8
6) <i>Informacja o podłożeniu bomby</i>	8
7) <i>Wykrycie/ znalezienie bomby (podejrzanego przedmiotu)</i>	9
8) <i>Po wybuchu bomby</i>	9
4. Procedura postępowania po zakończeniu trwania kryzysu.....	9
IV. Przemoc w domu	10
1. Procedura postępowania szkoły w przypadku podejrzenia, że dziecko doświadcza	
przemocy w domu.....	10
2. Przemoc wobec dziecka z niepełnosprawnością.....	11
Postępowanie nauczyciela wobec ucznia, który stał się ofiarą przemocy.	
3. Procedura postępowania, gdy dziecko w klasie mówi o przemocy w domu.....	11
V. Procedura rozmowy z rodzicami	12
1. Chroniącymi.....	12
2. Rodzic zagrożony utratą praw rodzicielskich	12
3. Rodzic/uczeń agresywny wobec nauczyciela	13
4. Rodzic /opiekun pod wpływem alkoholu przychodzi do szkoły, by odebrać dziecko /	
ucznia	13
VI. Przemoc szkolna/sytuacje trudne wychowawczo	13
1. Procedura postępowania wobec ucznia, który jest agresywny w stosunku do innych .	13
2. Monitoring zachowań dziecka w szkole	14
1) <i>Procedura postępowania w sytuacji, gdy uczeń wagaruje</i>	15
2) <i>Procedura postępowania wobec ucznia – sprawcy czynu karalnego lub</i> <i>podejrzanego o popełnienie przestępstwa</i>	15
3) <i>Procedura postępowania wobec ucznia, który stał się ofiarą czynu karalnego</i>	15
4) <i>Procedura postępowania w przypadku stwierdzenia faktu kradzieży przez ucznia.</i> .	15
5) <i>Procedura postępowania w przypadku ujawnienia cyberprzemocy</i>	16
6) <i>Postępowanie w przypadku zakłócania przez ucznia toku lekcji</i>	16

7) Postępowanie wobec ucznia/uczniów, którzy niszczą mienie szkolne	17
8) Postępowanie w sytuacji posiadania przez ucznia przedmiotów niebezpiecznych na terenie szkoły.	17
9) Postępowanie w przypadku, gdy na terenie szkoły zostały znalezione substancje potencjalnie psychoaktywne	17
10) Postępowanie w przypadku podejrzenia, że uczeń posiada przy sobie substancje potencjalnie psychoaktywne	17
11) Postępowanie w przypadku, gdy nauczyciel lub pracownik szkoły podejrzewa, że na terenie szkoły znajduje się uczeń pod wpływem alkoholu lub innej substancji zmieniającej świadomość	17
12) Procedury postępowania w przypadku zaburzeń emocjonalnych uczniów: ataki paniki u dziecka z fobią szkolną	18
13) Procedury postępowania w przypadku zaburzeń w funkcjonowaniu społecznym uczniów	18
14) Procedury postępowania w przypadku ucznia z zaburzeniami stresowymi pourazowymi	19
15) Procedura postępowania w przypadku podejrzenia samookaleczeń	19
16) Plan postępowania w przypadku zaistnienia sytuacji zagrożenia życia ucznia w kontekście ryzyka popełnienia samobójstwa	20
17) Procedura postępowania w przypadku prób samobójczych lub samobójstwa ucznia	21
18) Postępowanie w przypadku informacji, że uczeń zamierza popełnić samobójstwo	22
3. Molestowanie seksualne	22
1) Procedura postępowania w przypadku zgłoszenia zdarzenia molestowania przez inną osobę	22
2) Procedura postępowania w przypadku podejrzenia na podstawie obserwacji objawów u dziecka	22

I. Procedura postępowania w przypadku ewakuacji szkoły

- Decyzję o ewakuacji podejmuje dyrektor szkoły.
- Niezwłocznie powiadamia wszystkich pracowników przebywających na terenie ewakuowanego odcinka.
- W pierwszej kolejności ewakuowane są osoby z pomieszczeń zagrożonych.
- W dalszej kolejności ewakuuje się osoby, poczynając od najwyższej kondygnacji. Ruch rozpoczynają osoby o ograniczonych zdolnościach poruszania się, strumień ruchu zamykają osoby sprawne fizycznie.
- Ewakuacja odbywa się zgodnie z opracowaną instrukcją organizacji i przebiegu ewakuacji.
- Uczniowie z sal lekcyjnych i korytarzy na parterze, w szczególnych przypadkach, mogą opuszczać je przez okna.
- Nauczyciel powinien uporządkować grupę w ten sposób, aby bezpośrednio za nim znajdowały się osoby najsłabsze fizycznie. Grupę zamykają odpowiedzialni uczniowie, którzy mogą, w razie potrzeby, wesprzeć słabszych.
- Nie należy bez potrzeby otwierać okien i drzwi.
- Pomieszczenia opuszczane nie powinny być zamykane na klucz.
- Po zakończeniu ewakuacji opiekun grupy zobowiązany jest do sprawdzenia listy obecności.
- W razie podejrzenia, że ktoś mógł pozostać w strefie zagrożonej, należy powiadomić służby ratownicze.

II. Procedura postępowania w przypadku pożaru w budynku szkoły

- W sytuacji zagrożenia pożarem należy zachować przede wszystkim spokój, ocenić sytuację i podjąć działania zgodnie z obowiązującymi procedurami..
- Jeżeli zauważy się pożar lub otrzyma informację o pożarze, należy natychmiast zaalarmować wszystkie osoby znajdujące się w bezpośrednim otoczeniu strefy objętej pożarem oraz Państwową Straż Pożarną lub zadzwonić pod numer alarmowy 112.
- Należy użyć ustalonego alarmu pożarowego sygnalizowanego przez dzwonek szkolny (5 krótkich dzwonków). O zdarzeniu należy poinformować natychmiast dyrektora szkoły lub jego zastępcę.
- Należy bezzwłocznie przystąpić do gaszenia pożaru przy pomocy sprzętu gaśniczego znajdującego się w budynku. (***Uwaga! Nie wolno gasić ognia, którego nie jest się w stanie opanować! Nie gasi się wodą urządzeń pod napięciem oraz cieczy łatwopalnych!***)
- Dyrektor zarządza ewakuację ze strefy zagrożonej. Ewakuacja odbywa się zgodnie z procedurami.
- Do przybycia straży pożarnej akcją kieruje dyrektor lub osoba przez niego wyznaczona.
- Wszyscy pracownicy muszą bezwzględnie podporządkować się poleceniom kierującego akcją.
- Dyrektor zleca pracownikowi ds. technicznych wyłączenie dopływu gazu.

- Jeżeli to możliwe, dyrektor poleca usunąć z miejsca pożaru i bezpośredniego sąsiedztwa wszelkie znajdujące się tam materiały palne, wybuchowe, toksyczne, a także cenny sprzęt i urządzenia oraz ważne dokumenty, nośniki informacji itp.
- Nie należy otwierać, bez wyraźnej potrzeby, drzwi i okien do pomieszczeń objętych pożarem; dopływ powietrza sprzyja rozprzestrzenianiu się ognia.
- Otwierając drzwi do pomieszczeń, w których powstał pożar, należy zachować szczególną ostrożność.
- Nie należy wchodzić do pomieszczeń objętych pożarem, lecz jeśli to konieczne, wchodząc trzeba zachować szczególną ostrożność, w zadymieniu poruszać się w pozycji pochylonej lub na czworakach, blisko posadzki, gdzie jest najwięcej powietrza i lepsza widoczność. Aby nie stracić orientacji, należy poruszać się wzdłuż ścian, poręczy; usta zasłonić np. wilgotną chustką.
- Po przybyciu właściwych służb bezwzględnie należy stosować się do ich poleceń.
- Dowódcę przybyłych jednostek należy powiadomić o sytuacji i podjętych dotychczas działaniach.

III. Atak terrorystyczny

1. Procedury postępowania przed atakiem terrorystycznym

- Należy być czujnym i świadomym tego, co dzieje się w najbliższym otoczeniu, bo ataki terrorystyczne są nagłe.
- Należy podejmować środki ostrożności w czasie wykonywania jakichkolwiek czynności, zwracając uwagę na podejrzane i nietypowe zachowanie się osób znajdujących się w naszym otoczeniu, czy też na przedmioty pozostawione bez nadzoru.
- Nie przyjmować od nieznajomych bagaży; jeżeli jednak zajdzie taka konieczność, to należy je przejrzeć w celu sprawdzenia, czy nie ma w nich podejrzanych rzeczy.
- Nie pozostawiać swoich rzeczy (płaszczki, toreb, parasoli itp.) w miejscach ogólnodostępnych, bez nadzoru.
- Zwracać uwagę na powtarzającą się obecność dziwnych pojazdów parkujących w nietypowych miejscach czy też osoby, które manipulują przy instalacjach elektrycznych, gazowych, wodociągowych.
- W przypadku wyczucia dziwnych, ulatniających się zapachów, zainteresuj nimi osoby odpowiedzialne, np. kierownika gospodarczego, a w razie potrzeby służby ratownicze.
- Będąc w budynku, należy zwracać uwagę na wyjścia awaryjne i schody przeciwpożarowe, bo może być nam to pomocne do szybkiej ewakuacji.

2. Procedura postępowania w przypadku ataku terrorystycznego

1) Wtargnięcie napastników do obiektu

- Poddaj się woli napastników – wykonuj ściśle ich polecenia.
- Staraj się zwrócić uwagę napastników na fakt, że mają do czynienia z ludźmi (personifikowanie siebie i innych – zwracaj się do uczniów po imieniu – zwiększa szansę ich przetrwania).
- Pytaj zawsze o pozwolenie, np. gdy chcesz się zwrócić do uczniów z jakimś poleceniem.

- Zapamiętaj szczegóły dotyczące terrorystów i otoczenia – informacje te mogą okazać się cenne dla służb ratowniczych.
- Staraj się uspokoić dzieci – zapanuj w miarę możliwości nad własnymi emocjami. Dopóki nie zostanie wydane polecenie wyjścia, nie pozwól dzieciom wychodzić z pomieszczenia oraz wyglądać przez drzwi i okna, nakaz dzieciom położyć się na podłodze.
- W chwili podjęcia działań zmierzających do uwolnienia wykonuj polecenia grupy antyterrorystycznej.
Uwaga! Bądź przygotowany na surowe traktowanie przez policję. Dopóki nie zostaniesz zidentyfikowany, jesteś dla nich potencjalnym agresorem.
- Po zakończeniu akcji:
- Sprawdź obecność dzieci celem upewnienia się, czy wszyscy opuścili budynek - o braku któregośkolwiek dziecka poinformuj policję,
- Nie pozwól żadnemu z dzieci samodzielnie wrócić do domu,
- Prowadź ewidencję dzieci odbieranych przez rodziców/osoby upoważnione.

2) Użycie broni palnej na terenie szkoły

W sytuacji bezpośredniego kontaktu z napastnikiem:

- Nakaz dzieciom położyć się na podłodze.
- Staraj się uspokoić dzieci.
- Dopilnuj, aby dzieci nie odwracały się tyłem do napastników w przypadku polecenia przemieszczania się.
- Jeżeli terroryści wydają polecenia, dopilnuj, aby dzieci wykonywały je spokojnie – gwałtowny ruch może zwiększyć agresję napastników. O ile to możliwe, zadzwoń pod jeden z numerów alarmowych

Uwaga! Nie rozłączaj się i staraj się, jeśli to możliwe, na bieżąco relacjonować sytuację.

Po opanowaniu sytuacji:

- Upewnij się o liczbie osób poszkodowanych i sprawdź, czy strzały z broni palnej nie spowodowały innego zagrożenia (np. pożaru),
- Zadzwoń lub wyznacz osobę, która zadzwoni pod jeden z numerów alarmowych (112, 999, 998, 997),
- Udziel pierwszej pomocy najbardziej potrzebującym,
- W przypadku, gdy ostrzał spowodował inne zagrożenie, podejmij odpowiednie do sytuacji działania,
- Zapewnij osobom uczestniczącym w zdarzeniu pomoc psychologiczną.

3. Zagrożenie bombowe

1) Symptomy wystąpienia zagrożenia

Podstawową cechą terroryzmu jest to, że nie ma wyraźnych znaków ostrzegawczych o możliwości wystąpienia zamachu lub są one trudno dostrzegalne.

2) Zainteresowania i uwagi wymagają:

- Rzucające się w oczy lub po prostu nietypowe zachowania osób, pozostawione bez opieki przedmioty typu teczki, paczki itp., osoby wyglądające na obcokrajowców, osoby ubrane nieadekwatnie do pory roku, samochody, a w szczególności furgonetki, parkujące w nietypowych miejscach (miejscach organizowania imprez i uroczystości).
- Należy jednak pamiętać, że terrorysta **nie musi być odmiennej narodowości** i wyróżniać się z tłumu szczególnym wyglądem. O swoich spostrzeżeniach poinformuj dyrektora szkoły, dyrektor powiadamia odpowiednie służby.

3) Postępowanie w sytuacji otrzymania informacji o podłożeniu ładunku wybuchowego:

- Dyrektor powiadamia odpowiednie służby - policję.
- Jednocześnie przeprowadza ewakuację budynku, zgodnie z procedurami.
- Osoba, która przyjęła zgłoszenie lub ujawniła przedmiot niewiadomego pochodzenia, co do którego istnieje podejrzenie, że może on stanowić zagrożenie dla osób i mienia, powinna ten fakt zgłosić służbom odpowiedzialnym za bezpieczeństwo w danym miejscu, dyrekcji szkoły. Informacji takiej nie należy przekazywać niepowołanym osobom, gdyż jej niekontrolowane rozpowszechnienie może doprowadzić do paniki i w konsekwencji utrudnić przeprowadzenie sprawnej ewakuacji osób z zagrożonego miejsca.
- Zawiadamiając policję, dyrektor podaje następujące informacje:
 - Rodzaj zagrożenia i źródło informacji o zagrożeniu (informacja telefoniczna, ujawniony podejrzany przedmiot),
 - Treść rozmowy z osobą informującą o podłożeniu ładunku wybuchowego,
 - Numer telefonu, na który przekazano informację o zagrożeniu, oraz dokładny czas jej przyjęcia, adres, numer telefonu i nazwisko osoby zgłaszającej, opis miejsca i wygląd ujawnionego przedmiotu.
- Wskazane jest uzyskanie od policji potwierdzenia przyjętego zgłoszenia.

4) Ogłoszenie alarmu bombowego oraz procedury postępowania w czasie zagrożenia bombowego:

- Do czasu przybycia policji akcją kieruje dyrektor szkoły lub osoba zastępująca go.
- Na miejsce zagrożenia incydem bombowym należy wezwać służby pomocnicze takie jak: pogotowie ratunkowe, straż pożarną, pogotowie gazowe, pogotowie wodno-kanalizacyjne, pogotowie energetyczne.
- Po przybyciu policji na miejsce incydentu bombowego przejmuje ona dalsze kierowanie akcją.
- Należy bezwzględnie wykonywać polecenia służb.
- Przy braku informacji o konkretnym miejscu podłożenia ładunku użytkownicy pomieszczeń służbowych powinni sprawdzić swoje miejsce pracy i jego bezpośrednie otoczenie pod kątem obecności przedmiotów nieznanego pochodzenia.

- Pomieszczenie ogólnodostępne (korytarz, klatki schodowe, toalety) oraz najbliższe otoczenie zewnętrzne obiektu sprawdzają i przeszukują służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo w danej instytucji.
- Podejrzanych przedmiotów nie wolno dotykać! O ich lokalizacji należy powiadomić dyrektora oraz osoby odpowiedzialne za bezpieczeństwo.
- Po ogłoszeniu ewakuacji należy zachować spokój i opanowanie. Pozwoli to sprawnie i bezpiecznie opuścić zagrożony rejon.
- Po ogłoszeniu ewakuacji należy opuścić szkołę, zabierając rzeczy osobiste (torebki, siatki itp.).
- Identyfikacją i rozpoznawaniem zlokalizowanego ładunku wybuchowego oraz jego neutralizacją zajmują się uprawnione i wyspecjalizowane jednostki i komórki organizacyjne policji.

5) Jak zachować się po otrzymaniu informacji o podłożeniu lub groźbie podłożenia „bomby”:

- Podczas działań związanych z neutralizacją „bomby” należy zastosować się do poleceń policji.
- Ciekawość może być niebezpieczna - należy jak najszybciej oddalić się z miejsca zagrożonego wybuchem. Po drodze należy informować o zagrożeniu jak największe grono osób będących w strefie zagrożonej lub kierujących się w jej stronę.
- Po ogłoszeniu alarmu i zarządzeniu ewakuacji należy niezwłocznie udać się do wyjścia zgodnie ze wskazaniami administratora budynku lub wskazaniami upoważnionych osób.

6) Informacja o podłożeniu bomby

- Jeżeli jest to informacja telefoniczna:
 - Słuchaj uważnie.
 - Zapamiętaj jak najwięcej.
 - Jeżeli masz taką możliwość, nagrywaj rozmowę – jeśli nie – spróbuj zapisywać informacje, zwróć uwagę na szczegóły dotyczące głosu i nawyki mówiącego oraz wszelkie dźwięki w tle.
 - Nigdy nie odkładaj słuchawki jako pierwszy.
 - Jeżeli twój telefon posiada funkcję identyfikacji numeru dzwoniącego – zapisz ten numer.
 - Jeżeli jest to wiadomość pisemna, zabezpiecz ją tak, aby nikt jej nie dotykał - przekażesz ją policji.
- Po zakończeniu rozmowy niezwłocznie zadzwoń pod jeden z numerów alarmowych
- Zaalarmuj dyrektora szkoły. Dyrektor dzwoni do JST i kuratorium oświaty.
- Powiadom o zagrożeniu personel szkoły oraz uczniów w sposób niewywołujący paniki!
- Dyrektor zarządza ewakuację zgodnie z obowiązującą instrukcją. Poinstruuje uczniów o możliwości zabrania ze sobą rzeczy osobistych – plecaków, reklamówek itp.
- Zabezpiecz ważne dokumenty, pieniądze.
- Wyłącz lub zleć pracownikowi ds. technicznych wyłączenie dopływu gazu i prądu.

- W przypadku odnalezienia podejrzanego przedmiotu nie dotykaj go i nie otwieraj.
- W miarę możliwości ogranicz dostęp osobom postronnym.
- Dokonaj próby ustalenia właściciela przedmiotu,
- Po przybyciu właściwych służb bezwzględnie stosuj się do ich zaleceń.

7) Wykrycie/ znalezienie bomby (podejrzanego przedmiotu)

- Nie dotykaj podejrzanego przedmiotu. Uwaga! Jeśli widzisz potencjalnie niebezpieczny przedmiot, to oznacza, że jesteś w polu jego rażenia.
- Zadzwoń pod jeden z numerów alarmowych.
- Zabezpiecz, w miarę możliwości, rejon zagrożenia w sposób uniemożliwiający dostęp osobom postronnym – głównie uczniom, nie narażaj siebie i innych na niebezpieczeństwo.
- Powiadom o zagrożeniu personel szkoły oraz uczniów w sposób niewywołujący paniki!
- Zarządź przeprowadzenie ewakuacji zgodnie z obowiązującą instrukcją.
- Zabezpiecz ważne dokumenty, pieniądze.
- Wyłącz lub zleć pracownikowi ds. technicznych wyłączenie dopływu gazu i prądu.
- Otwórz okna i drzwi.
- Usuń z otoczenia wszystkie materiały łatwopalne.
- Nie używaj w pobliżu podejrzanego ładunku urządzeń radiowych (radiotelefonów, telefonów komórkowych itp.).
- Po przybyciu właściwych służb bezwzględnie stosuj się do ich zaleceń.

8) Po wybuchu bomby

- Oceń sytuację pod kątem ilości osób poszkodowanych i upewnij się, jakiego rodzaju zagrożenia spowodował wybuch.
- Zadzwoń pod jeden z numerów alarmowych.
- Udziel pierwszej pomocy najbardziej potrzebującym.
- Sprawdź bezpieczeństwo dróg i rejonów ewakuacyjnych, a następnie zarządź przeprowadzenie ewakuacji zgodnie z obowiązującą instrukcją.
- W przypadku, gdy wybuch spowodował inne zagrożenie, podejmij działania odpowiednie do sytuacji.
- Po przybyciu właściwych służb bezwzględnie stosuj się do ich zaleceń.

4. Procedura postępowania po zakończeniu trwania kryzysu

Nauczyciele i pracownicy placówki/szkoły po zakończeniu kryzysu zobowiązani są do zapewnienia wsparcia uczniom i zwiększenia poczucia bezpieczeństwa. Specyficzne dla interwencji kryzysowej jest to, że należy ją podjąć niezwłocznie po wydarzeniu, tak szybko, jak to tylko możliwe.

- W sytuacji kryzysowej dyrektor zobowiązany jest zwrócić się o pomoc psychologiczną do poradni psychologiczno – pedagogicznej.
- Nauczyciel jest osobą towarzyszącą psychologowi/psychologom w jego/w ich oddziaływaniu terapeutycznym. Inni pracownicy powinni być świadomi wagi tego problemu.

- Czym opiekunowie powinni wiedzieć?
 - Należy ucznia wysłuchać,
 - Dać uczniowi emocjonalne wsparcie ułatwiające emocjonalne odreagowanie,
 - Przeciwdziałać tendencjom do zaprzeczania,
 - Dokonać oceny dotychczasowych sposobów radzenia sobie,
 - Szukać sprawdzonych strategii działania,
 - Stworzyć plan pomocy.
- **Czego opiekunowie powinni unikać:**
 - Pocieszania,
 - Dawania rad,
 - Pouczania,
 - Tłumienia reakcji emocjonalnych (np. Zdania typu: „Będzie dobrze”, „Nie płacz już”, „Uspokój się”)
 - Pospieszania w działaniu,
 - Wymuszania szybkich decyzji,
 - Zbyt pochopnego podawania leków uspokajających.

Normalna reakcja na sytuację kryzysową jest reakcją tzw. stresu traumatycznego – to zespół zachowań, reakcji emocjonalnych i myśli związanych z wydarzeniem traumatycznym. Za czas trwania tej reakcji jako normalnej przyjmuje się okres uczestnictwa w zdarzeniu kryzysowym do około 6 miesięcy po nim.

- Wtedy uczniowie mogą:
 - Unikać rozmów o zdarzeniu lub nadmiernie się na nim koncentrować.
 - Mieć nawracające, natrętne wspomnienia, bawić się w sytuację traumatyczną.
 - Mieć koszmary senne.
 - Doświadczać negatywnych emocji w sytuacjach związanych ze wspomnieniem traumy.
 - „Niczego nie pamiętać” – psychologiczna amnezja.
- Ponadto można u nich zaobserwować spadek zainteresowań, regres w rozwoju, poczucie wyobcowania, strach przed planowaniem przyszłości, nadwrażliwość na bodźce, wspomnienia napadowe wywołane przez bodziec podobny, zaburzenia zachowania (agresja, picie alkoholu, palenie papierosów, obgryzanie paznokci itp.)
- Aby normalna reakcja na kryzys nie przerodziła się w chroniczną, nauczyciele powinni zadbać o pomoc psychologa, tworzyć klimat umożliwiający mówieniu o rzeczach trudnych, zapewnić dzieciom/młodzieży możliwość powrotu do normalnych zajęć i rytmu dnia, nie bagatelizować ich przeżyć, dawać jasne wytłumaczenia sytuacji, być z dziećmi/młodzieżą.

IV. *Przemoc w domu*

1. *Procedura postępowania szkoły w przypadku podejrzenia, że dziecko doświadcza przemocy w domu*

Zgodnie z obowiązującym prawem kary cielesne (w tym klapsy) uznaje się za przemoc wobec dziecka. Pracownicy placówek oświatowych są zobowiązani do każdorazowego reagowania w przypadku podejrzenia przemocy wobec dziecka.

- Nauczyciel, który powziął podejrzenie, że wobec ucznia są stosowane kary cielesne - stosowana jest przemoc w domu, niezwłocznie zgłasza podejrzenia pedagogowi lub psychologowi oraz dyrektorowi szkoły.
- Pedagog lub psycholog weryfikują podejrzenia, prowadząc wywiad środowiskowy, prowadząc wywiad z prawnymi opiekunami ucznia, kontaktując się z odpowiednimi instytucjami.
- Pedagog lub psycholog podejmują interwencje terapeutyczne w rodzinie lub kierują na terapię do placówek zewnętrznych.
- W przypadku braku współpracy opiekunów prawnych dziecka pedagog lub psycholog:
 - Wnioskują o założenie niebieskiej karty.
 - Powiadamiają odpowiednie instytucje (zaniedbanie, przemoc emocjonalna, przemoc fizyczna („droga miękka”).
 - Powiadamiają prokuraturę i policję (przemoc seksualna, znęcanie się, dziecko nie chce wrócić do domu; „droga twarda”).

2. *Przemoc wobec dziecka z niepełnosprawnością.*

Postępowanie nauczyciela wobec ucznia, który stał się ofiarą przemocy.

Pracownik, który podejrzewa, że dziecko jest ofiarą przemocy, powinien zawiadomić o tym fakcie pedagoga/psychologa, wychowawcę i dyrektora szkoły. Jeżeli dziecko doznaje przemocy od któregoś z rówieśników powinno się zawiadomić również rodziców.

Wybrany specjalista powinien zaprosić ucznia na rozmowę, z której sporządzi notatkę służbową. Jeżeli istnieje taka potrzeba, powinien poinformować on o podejrzeniu popełnienia przestępstwa dyrektora szkoły.

Specjalista wzywa do szkoły rodziców/opiekunów, przekazuje im informację. Przeprowadza rozmowę z rodzicami/opiekunami oraz uczniem w obecności wychowawcy klasy i dyrektora szkoły.

Specjalista ustala z rodzicami/opiekunami plan pomocy dziecku. Powinien poinformować o konsekwencjach prawnych przemocy wobec dziecka i obowiązkach szkoły w tym zakresie. Jeżeli rodzice/ opiekunowie odmawiają podjęcia działań proponowanych przez szkołę, dyrektor pracujący z dzieckiem powinien podjąć interwencję prawną, czyli powiadomienie odpowiednich instytucji. Dalszy tok postępowania leży w gestii odpowiednich instytucji.

3. *Procedura postępowania, gdy dziecko w klasie mówi o przemocy w domu.*

Nauczyciel prowadząc lekcję w klasie uzyskuje informację od dziecka, że doświadcza przemocy w domu. **Ważne** – dziecko, zgłaszając właśnie temu nauczycielowi, ma do niego zaufanie i uważa, że jest silny i sobie z tym poradzi. Nauczyciel nie deleguje problemu do szkolnego specjalisty – sam przeprowadza rozmowę wyjaśniającą z dzieckiem.

- Nauczyciel mówi: „To ważne, co teraz mówisz. Musisz mi o tym opowiedzieć. Chcesz teraz opowiedzieć czy po lekcji?” W sytuacji potrzeby rozmowy w danej chwili, nauczyciel kontaktuje się telefonicznie z sekretariatem i informuje dyrektora o konieczności zastąpienia go na lekcji. W sytuacji rozmowy po lekcji dyrektor organizuje za-

stępstwo dla klasy, nauczyciel przeprowadza rozmowę z dzieckiem w określonym terminie.

- Nauczyciel mówi do klasy: „Jest bardzo ważne mówienie o tym, gdy ktoś nam robi coś złego. To wymaga dużej odwagi”.
- Nauczyciel przeprowadza rozmowę z dzieckiem (może zapytać, czy dobrym pomysłem byłaby obecność pedagoga / psychologa, osób, które mogą nam pomóc).
- Miejsce rozmowy: jasne, bezpieczne.
- Proponowane zwroty:
 - ***Ja ci wierzę.***
 - ***Ważne, że mi to mówisz.***
 - ***To nie twoja wina.***
 - ***To jest złe, nikt tak nie może robić.***
 - ***Opowiedz mi więcej.***
 - ***Jestem dorosła, wiem, co można zrobić.***
 - ***Powiem ci, co zrobić. Pójdę do dyrektora i ustalimy, co zrobimy, abyś poczuł się bezpieczny.***
- Zadbanie o bezpieczeństwo dziecka – opieka dorosłego.
- Nauczyciel informuje dyrektora szkoły, szkolnych specjalistów. Interwencja zgodnie z procedurą – rodzajem zgłaszanej sytuacji przemocowej („droga miękka” lub „twarda”). Dziecko zostaje poinformowane o planie działania.
- Nauczyciel przygotowuje notatkę służbową z rozmowy i przekazuje dyrektorowi/ szkolnym specjalistom (wg załącznika).
- Podjęta pełna interwencja przez szkolnych specjalistów i instytucje zewnętrzne.

V. Procedura rozmowy z rodzicami

1. Chroniącymi

Interwencja nie powinna być jednoosobowa. **W czasie rozmów powinny być zazwyczaj dwie osoby** (jedna rozmawia, druga zapisuje przebieg rozmowy).

- Poinformowanie rodzica o rodzajach i formach krzywdzenia (w oparciu o notatkę sporządzoną z rozmowy z dzieckiem).
- Poinformowanie o wypowiedzianych treściach i objawach krzywdzenia.
- Wyjaśnienie roli rodzica przy podejmowaniu interwencji.
- Poinformowanie o obowiązkach osoby interweniującej – wg procedury szkolnej.
- Przedstawienie informacji o możliwościach pomocy, instytucjach wspierających itd.
- Motywowanie rodzica chroniącego do współpracy (korzyści ze zmiany); należy powiedzieć o konsekwencjach (broшуry fundacji „Dajemy dzieciom siłę”).

2. Rodzic zgryżony utratą praw rodzicielskich

W sytuacji prowadzonych działań sądowych obowiązkiem rodzica (przy którym są dzieci), dla zapewnienia bezpieczeństwa dziecka w szkole, jest przekazanie dokumentów potwierdzających sytuację rodzinną – postanowienie sądowe dotyczące rodzica, wobec którego zastosowano te środki.

- Kopia dokumentu znajduje się u dyrektora szkoły, wychowawcy i szkolnych specjalistów.
- Osoby sprawujące opiekę nad dzieckiem mają informacje na temat zakazu wydawania dziecka określonym osobom (zgodnie z treścią postanowienia).
- W sytuacji przybycia do szkoły osoby, co do której wydane jest określone postanowienie sądowe, nauczyciel kieruje rodzica do dyrektora szkoły, który przeprowadza z nim rozmowę i poucza o konieczności opuszczenia terenu szkoły.
- Szkoła zawiadamia rodzica (przy którym jest dziecko), o próbach kontaktu drugiego rodzica z dzieckiem.
- W sytuacjach powtarzających się wizyt rodzica, szkoła zgłasza sprawę na policję/do prokuratury.

3. Rodzic/uczeń agresywny wobec nauczyciela

- Nauczyciel w czasie rozmowy z uczniem/ rodzicem stwierdza, że rozmówca przejawia zachowania agresywne (ubliżanie, straszenie, agresja fizyczna lub psychiczna, rodzic/ opiekun pod wpływem alkoholu).
- Nauczyciel przerywa rozmowę i prosi o kontynuowanie dyskusji w obecności dyrektora szkoły.
- W przypadku ucznia, po rozmowie dyscyplinującej, następuje zawiadomienie rodziców i zastosowanie sankcji zgodnie ze szkolnym systemem oceniania.
- W przypadku rodzica w czasie wyjaśnienia następuje pouczenie przez dyrektora szkoły w obecności świadków.
- Następuje sporządzenie notatki służbowej.
- W przypadku rodzica opiekuna będącego pod wpływem alkoholu bądź w sytuacji, gdy z agresywnym rodzicem nie udaje się dojść do porozumienia, poproszenie o spotkanie w wyznaczonym terminie (dyrektor, pedagog, nauczyciel, rodzic).

4. Rodzic/opiekun pod wpływem alkoholu przychodzi do szkoły, by odebrać dziecko / ucznia

- Nauczyciel składa informację pedagogowi/ dyrektorowi szkoły, nie wydaje dziecka.
- W przypadku, gdy opiekun jest pod wpływem alkoholu, następuje zawiadomienie o tym fakcie innej bliskiej osoby.
- W sytuacji rodzica pod wpływem alkoholu zostaje powiadomiony drugi rodzic. W sytuacji nieobecności – policja.
- W czasie rozmowy sporządzana jest notatka służbowa i zobowiązanie rodzica do opieki nad dzieckiem (pouczenie).
- W przypadku powtórzenia się sytuacji następuje powiadomienie policji, sądu rodzinnego.

VI. Przemoc szkolna/sytuacje trudne wychowawczo

1. Procedura postępowania wobec ucznia, który jest agresywny w stosunku do innych

- 1) Przerwanie przez nauczyciela agresywnego zachowania:

- rozdzielenie, w tym fizyczne; zapewnienie bezpieczeństwa osobie poszkodowanej;
 - możliwość telefonicznego wezwania szkolnego specjalisty w sytuacji wybuchu złości/agresji celem zabezpieczenia dzieci i dziecka agresywnego;
 - wyciszenie agresora. zabezpieczenie ofiary / ofiar (zadbanie o samopoczucie i bezpieczeństwo).
- 2) Przeprowadzenie przez nauczyciela / wychowawcę/ szkolnych specjalistów rozmowy z:
 - dzieckiem,
 - sprawcą,
 - świadkami przemocy.
 - 3) Ustalenie:
 - faktów zdarzenia,
 - konsekwencji naturalnych i porządkowych.
 - 4) Sporządzenie notatki z rozmowy – zostawienie jednego egzemplarza a/a i przekazanie drugiego szkolnym specjalistom.
 - 5) Poinformowanie rodziców
 - Rozmowa wyjaśniająca,
 - Ustalenie planu pracy z dzieckiem/ rodzicami,
 - Kontrakt z rodzicami,
 - Przedstawienie ofert wspierających dla dziecka i rodziny (w tym konsultacje ze szkolnymi specjalistami, zajęcia specjalistyczne w szkolne, terapia).
 - 6) Monitorowanie zachowania.
 - 7) Zgłaszanie powtarzających się sytuacji pedagogowi /dyrektorowi/- wypisanie dziecka ze świetlicy szkolnej do momentu wyciszenia zachowań celem zabezpieczenia dzieci. Wezwanie rodzica, poinformowanie o dalszych zachowaniach agresywnych. Ustalenie z rodzicem:
 - wnioskowanie o przeprowadzenia badań w poradni psychologiczno - pedagogicznej, poradni zdrowia psychicznego,
 - konsultacji specjalistycznej,
 - wnioskowanie o rozważenia farmakoterapii, nauczania indywidualnego,
 - intensywnej terapii psych.-ped. dziecka.
 - 8) Ustalenie przez wychowawcę, pedagoga, dyrektora sankcji wobec ucznia zgodnie ze szkolnym systemem oceniania: zawieszenie w przywilejach, obniżenie zachowania.
 - 9) Podpisanie przez rodzica dokumentu, w którym zobowiązuje się do działań wychowawczych.

2. Monitoring zachowań dziecka w szkole.

W sytuacji, kiedy uczeń w dalszym ciągu stwarza zagrożenie dla innych uczniów, dyrektor szkoły w porozumieniu z pedagogiem i wychowawcą kieruje wniosek do sądu rodzinnego o zastosowanie środka wychowawczego zapobiegającego demoralizacji ucznia oraz o wgląd w sytuację rodzinną.

1) Procedura postępowania w sytuacji, gdy uczeń wagaruje.

- Wychowawca analizuje obecności ucznia, informuje pedagoga szkolnego.
- Wezwanie rodziców do szkoły – przeprowadzenie rozmowy z uczniem w obecności rodziców.
- Propozycja dzienniczka obecności.
- Zalecenie nadzoru nad dzieckiem.
- Kontrakt wychowawczy w szkole.
- Spotkania terapeutyczne ze szkolnymi specjalistami.
- W przypadku powtarzających się nieobecności ucznia w szkole i niepodjęcia przez rodziców owocnej współpracy ze szkołą powiadomienie policji, sądu rodzinnego.
- Wniosek do OP o nałożenie kary administracyjnej na rodzica.

2) Procedura postępowania wobec ucznia – sprawcy czynu karalnego lub podejrzanego o popełnienie przestępstwa.

- Nauczyciel niezwłocznie powiadamia o zdarzeniu dyrektora szkoły.
- Ustala okoliczności czynu i ewentualnych świadków zdarzenia.
- Powiadamia rodziców ucznia – sprawcy.
- Niezwłocznie powiadamia policję.
- Zabezpiecza ewentualne dowody przestępstwa (np. ostre przedmioty, przedmioty pochodzące z kradzieży).

3) Procedura postępowania wobec ucznia, który stał się ofiarą czynu karalnego.

- Osoby wyznaczone przez dyrektora szkoły udzielają właściwej pomocy, w tym pierwszej pomocy przedmedycznej, lub nauczyciel będący świadkiem zdarzenia wzywa pogotowie.
- Niezwłocznie powiadamia o fakcie dyrektora szkoły. Dyrektor powiadamia rodziców ucznia.
- Nauczyciel będący świadkiem zdarzenia zabezpiecza ewentualne dowody przestępstwa (np. ostre przedmioty, przedmioty pochodzące z kradzieży).
- Dyrektor niezwłocznie wzywa policję.

4) Procedura postępowania w przypadku stwierdzenia faktu kradzieży przez ucznia.

- Nauczyciel/wychowawca ustala okoliczności kradzieży przez wychowanka.
- Zawiadamia o zdarzeniu pedagoga szkolnego.
- Prowadzi we współpracy z pedagogiem postępowanie wyjaśniające z zachowaniem nietykalności osobistej. Wzywa rodziców sprawcy.
Po rozmowie sporządza notatkę o zaistniałym incydencie, którą podpisują rodzice.
- W oparciu o statut szkoły dyrektor wspólnie z wychowawcą ustala sankcje wobec ucznia i przekazuje rodzicom informację na temat wyciągniętych konsekwencji w stosunku do jego dziecka. Sprawca podejmuje zadośćuczynienie poszkodowanemu w kradzieży.

5) Procedura postępowania w przypadku ujawnienia cyberprzemocy.

- Ustalenie okoliczności zdarzenia: rodzaj materiału, sposób jego rozpowszechniania, ustalenie sprawcy oraz świadków zdarzenia.
- Poinformowanie o fakcie wychowawcy, pedagoga szkolnego oraz dyrektora.
- Włączenie nauczyciela informatyki, szczególnie na etapie zabezpieczania dowodów i ustalania tożsamości sprawcy / należy zanotować datę i czas otrzymania materiału, treść wiadomości oraz jeśli to możliwe, dane nadawcy, adres użytkownika, adres email, numer telefonu komórkowego, adres strony www, na której ukazały się szkoldliwe treści itp. Tak zabezpieczone dowody są materiałem, z którym powinny zapoznać się wszystkie zaangażowane osoby.
- Należy bezwzględnie skontaktować się z policją (zgodnie z obowiązującym prawem, które mówi o obowiązku zawiadamiania o przestępstwie, jeśli sprawca jest uczniem, należy przeprowadzić rozmowę w celu ustalenia okoliczności oraz przyczyn zajścia oraz poszukania rozwiązania sytuacji konfliktowej).
- W przypadku, gdy w zdarzeniu brała udział większa grupa uczniów, należy przeprowadzić rozmowę z każdym z osobna.
- Nie należy konfrontować sprawcy i ofiary cyberprzemocy.
- Należy powiadomić o zdarzeniu rodziców sprawcy i opracować wspólny plan działania, do którego zobowiązany jest uczeń, objęcie sprawcy opieką psychologiczno-pedagogiczną. Zastosowanie środków dyscyplinarnych wobec ucznia - sprawcy. Należy podjąć działania wobec ofiary cyberprzemocy - wsparcie psychiczne i monitoring sytuacji ucznia.
- W sytuacji, gdy przypadek cyberprzemocy wymaga założenia sprawy sądowej, szkoła powinna powiadomić o takiej ewentualności rodziców ofiary oraz ucznia. Ochrona świadków cyberprzemocy, zapewnienie im dyskrecji i poufnego postępowania.
- Sporządzanie dokumentacji z zajścia przez pedagoga szkolnego.
- Powiadomienie sądu rodzinnego, jeżeli zaistniałego przypadku cyberprzemocy nie można rozwiązać przy użyciu środków wychowawczych, jakimi dysponuje szkoła.

6) Postępowanie w przypadku zakłócania przez ucznia toku lekcji.

(np. wulgarne zachowanie w stosunku do rówieśników lub nauczyciela, głośne rozmowy, spacer/bieganie po sali, brak reakcji na polecenia nauczyciela, używanie telefonu komórkowego)

- Jeśli nauczyciel prowadzący zajęcia nie potrafi opanować sytuacji, wysyła przewodniczącego klasy po dyrektora lub pedagoga szkolnego/psychologa.
- Osoba poproszona o pomoc zobowiązana jest udać się do wskazanej klasy.
- W razie konieczności zabiera uczniów z klasy do swojego gabinetu i przeprowadza rozmowę
- W przypadku naruszenia przez ucznia zasad korzystania z telefonu komórkowego nauczyciel zabiera urządzenie na czas trwania lekcji, zostaje ono wyłączone.
- Nauczyciel odnotowuje ten przypadek w dzienniku lekcyjnym.
- Po skończonej lekcji uczeń wyłącza telefon, zabezpiecza go w kopercie i oddaje do depozytu u dyrektora szkoły, po jego odbiór zgłaszają się rodzice lub prawni opiekunowie ucznia.

- Rodzice zostają zapoznani z sytuacją i pouczeni o konsekwencjach.

7) Postępowanie wobec ucznia/uczniów, którzy niszczą mienie szkolne.

- Interweniujący nauczyciel, wychowawca, pedagog analizuje sytuację i przeprowadza rozmowę z uczniem/uczniami.
- Dokonuje odpowiedniego wpisu do dziennika lekcyjnego.
- Informuje o uszkodzeniach pracownika obsługi i kierownika gospodarczego.
- Kierownik gospodarczy sporządza notatkę informującą rodziców ucznia o ewentualnych kosztach finansowych naprawy.

8) Postępowanie w sytuacji posiadania przez ucznia przedmiotów niebezpiecznych na terenie szkoły.

- Jeśli uczeń odmawia oddania niebezpiecznego narzędzia, nauczyciel odizolowuje go od pozostałych uczniów, korzystając z pomocy innych pracowników szkoły.
- Dyrektor szkoły decyduje o zawiadomieniu policji.

9) Postępowanie w przypadku, gdy na terenie szkoły zostają znalezione substancje potencjalnie psychoaktywne.

- Nauczyciel, zachowując środki ostrożności, zabezpiecza substancje przed dostępem do niej osób niepowołanych oraz ewentualnym zniszczeniem. Nie dotyka substancji, nie otwiera, nie przenosi. Zabezpiecza miejsce znalezienia tak, by nikt nie miał do niego dostępu i nie mógł np. niczego dodać (torebka z proszkiem).
- Nauczyciel powiadamia pedagoga szkolnego o zaistniałym przypadku.
- Pedagog szkolny natychmiast powiadamia policję i próbuje ustalić, do kogo należy znaleziona substancja.

10) Postępowanie w przypadku podejrzenia, że uczeń posiada przy sobie substancje potencjalnie psychoaktywne.

- Jeśli uczeń, mimo wezwania, odmawia dobrowolnego przekazania substancji i pokazywania zawartości plecaka/kieszeni, nauczyciel zawiadamia natychmiast dyrektora szkoły.
- Dyrektor szkoły natychmiast wzywa policję, bez względu na to, czy uczeń odda posiadaną substancję psychoaktywną, czy nie.

11) Postępowanie w przypadku, gdy nauczyciel lub pracownik szkoły podejrzewa, że na terenie szkoły znajduje się uczeń pod wpływem alkoholu lub innej substancji zmieniającej świadomość.

- W razie niepokojących objawów zdrowotnych u ucznia interweniujący nauczyciel, wychowawca, pedagog wzywa służby medyczne; o zajściu powiadamia dyrektora szkoły i rodziców.
- Interweniujący nauczyciel, wychowawca, pedagog przeprowadza, w miarę możliwości, rozmowę wstępną z uczniem.
- Ustala miejsce, ilość wypitego alkoholu (lub przyjętej substancji), sposobu pozyskania, udziału osób trzecich.

12) Procedury postępowania w przypadku zaburzeń emocjonalnych uczniów: ataki paniki u dziecka z fobią szkolną.

- W przypadku, gdy pracownik szkoły zauważy dziecko, którego zachowanie wskazuje na atak paniki, powinien niezwłocznie powiadomić dyrektora szkoły oraz pedagoga/psychologa.

Fobia może ujawnić się w postaci nagłych i trudnych do przewidzenia ataków paniki. W tym stanie obserwuje się lęk o wysokim natężeniu połączony z objawami takimi jak: przyspieszony oddech, uczucie duszności, dławienia, ucisk lub ból w klatce piersiowej, przyspieszona akcja serca, zawroty głowy.

- Uczeń powinien zostać zabrany przez wskazaną osobę w miejsce odosobnienia i pozostać pod jej nadzorem do momentu przybycia rodzica/służb ratunkowych.

Jeżeli stan ucznia wymaga interwencji medycznej, należy natychmiast wezwać służby ratownicze.

- Jeżeli stan ucznia się poprawia, psycholog/pedagog może przeprowadzić rozmowę z uczniem z zastosowaniem technik relaksacyjnych.

- Wychowawca/dyrektor/pedagog powinien niezwłocznie wezwać do natychmiastowego stawienia się w szkole rodziców/opiekunów prawnych ucznia. Jeżeli rodzice nie stawiają się w szkole, a sytuacja tego wymaga, należy wezwać służby i wspólnie podjąć decyzję o dalszym losie ucznia.

- Wychowawca/dyrektor/pedagog szkolny powinni ustalić wspólnie z rodzicami/opiekunami ścieżkę dalszego postępowania w celu udzielenia pomocy uczniowi.

13) Procedury postępowania w przypadku zaburzeń w funkcjonowaniu społecznym uczniów.

Nastolatek z zaburzeniami w funkcjonowaniu społecznym najczęściej przejawia zachowania zagrażające zdrowiu i życiu. Bardzo często tym zachowaniom towarzyszy obniżony nastrój, wszechogarniająca pustka lub/i rozdrażnienie, agresja i impulsywność, niska samoocena, niepewna tożsamość, w tym także seksualna. Relacje z innymi są niestabilne i intensywne, charakteryzujące się naprzemiennie występującym zachwytem i odrzuceniem. Naznaczone są kłamstwami, szantażowaniem, wzbudzaniem poczucia winy, zazdrością, jak również domaganiem się ciągłej opieki i troski.

W pracy z takim uczniem należy podjąć następujące kroki:

- Jeśli nauczyciel zauważy u ucznia podejmowanie zachowań ryzykownych zagrażających zdrowiu lub życiu, jak i niezgodnych z normami społecznymi, rozdrażnienie, impulsywność, niestabilność w relacjach z innymi niezwłocznie powinien poinformować o swoich obserwacjach szkolnego pedagoga lub/i psychologa.
- Podejmujemy dalszą obserwację ucznia w sytuacjach szkolnych. Psycholog/pedagog szkolny przeprowadza badanie zestawem narzędzi diagnostycznych z obszaru emocjonalno-społecznego, osobowościowego i poznawczego. Wnioski przekazywane są wychowawcy.
- Zorganizowanie spotkania dyrektora, wychowawcy, pedagoga lub/i psychologa z rodzicami w celu przekazania wniosków i nawiązania współpracy.

- Kierujemy ucznia wraz z rodziną na diagnozę do Ośrodka Środowiskowej Opieki Psychologicznej i Psychoterapeutycznej dla Dzieci i Młodzieży.
- Nawiązanie współpracy za zgodą rodziców/prawnych opiekunów ze specjalistą OŚPiP do którego został skierowany uczeń, aby zaplanować dalsze oddziaływania w Ośrodku i szkole.
- Wzmocnienie współpracy między szkołą a rodzicami po zakończeniu oddziaływań w OŚPiP. Dalsza obserwacja i wspieranie ucznia.

14) Procedury postępowania w przypadku ucznia z zaburzeniami stresowymi pourazowymi.

Uczeń z zaburzeniami stresu pourazowego może m.in.: nie radzić sobie z emocjami w szkole i nagle wybuchać płaczem bez powodu lub w nieadekwatnej sytuacji. Może też okazywać złość i prezentować zachowania agresywne w stosunku do nauczycieli i rówieśników lub samego siebie. Ponadto można zaobserwować wycofanie się z kontaktów rówieśniczych i aktywności podczas lekcji, wagarowanie, brak zdolności do odczuwania przyjemności/ radości z rzeczy, które do tej pory były źródłem pozytywnych wzmocnień.

W pracy z takim uczniem należy:

- Jeśli zaobserwujemy u ucznia niepokojące zachowania, należy natychmiast poinformować o tym pedagoga/psychologa szkolnego.
- Podjęcie indywidualnej rozmowy z uczniem przez wychowawcę, pedagoga/psychologa szkolnego i przeprowadzenie przez specjalistów badania zestawem narzędzi diagnostycznych z obszaru emocjonalno-społecznego, osobowościowego i poznawczego.
- Spotkanie nauczyciela, wychowawcy, pedagoga/psychologa szkolnego z rodzicami ucznia. Przekazanie i omówienie wniosków z obserwacji, identyfikacja sieci wsparcia dziecka. Psychoedukacja rodziców dotycząca możliwych reakcji na doświadczone wydarzenia traumatyczne.
- Przekierowanie ucznia oraz rodziców do OŚPiP.
- Nawiązanie współpracy ze specjalistą z ośrodka w celu zaplanowania dalszej pracy z uczniem w szkole.
- Dalsza obserwacja i wspieranie ucznia i jego rodziny w szkole.

15) Procedura postępowania w przypadku podejrzenia samookaleczeń.

1. Zaplanuj czas i znajdź bezpieczne miejsce na rozmowę.
2. Podaj bezpośrednią przyczynę rozmowy oraz okaz troskę i chęć pomocy.
3. Uważnie wysłuchaj ucznia. Pozwól, aby sam doprecyzował, czy rozmawiacie o samookaleczeniu, próbie samobójczej czy o myślach i zamiarach samobójczych.
4. Nie oceniaj, nie podawaj przykładów z własnego życia, jak ty rozwiązujesz problemy. Skoncentruj się na historii ucznia. Zapytaj, jakie są jego potrzeby i oczekiwania.
5. Zaproponuj pomoc psychologa/pedagoga szkolnego.

6. Powiedz uczniowi o następnych krokach, które zamierzasz przedsięwziąć o poinformowaniu dyrektora i rodziców. Zapewnij ucznia, że zależy Ci na jego bezpieczeństwie.
7. Ustal zasady kontaktu z rodzicami. Zapytaj ucznia, czy woli powiedzieć sam rodzicom, czy wymaga Twojej pomocy. Czy chce być obecny przy rozmowie, a może chce poinformować tylko jedno z rodziców.
8. Spróbuj oswoić lęk i zachęć ucznia do skorzystania z pomocy z zewnątrz (np.: psychiatra).
9. Nie pozostawiaj ucznia samego sobie, odsyłając go do kogoś innego. Poszerzaj system wsparcia dla ucznia.
10. Interesuj się dalszymi losami dziecka. Zapytaj ucznia, jak zareagowali rodzice, czy będzie korzystał z pomocy specjalistów.
11. Zastanów się wraz z uczniem, jak w przyszłości możecie zapobiec takim sytuacjom. Do kogo uczeń może się zgłosić na terenie szkoły w razie kryzysu.

Jeśli na terenie szkoły doszło do samookaleczeń:

W takich sytuacjach należy:

- Niezwłocznie udać się z uczniem do pielęgniarki szkolnej.
- Poinformować szkolnego pedagoga oraz Dyrektora szkoły.
- Poinformować rodzica/prawnego opiekuna.
- Zapewnić opiekuna, że uczeń otrzymał niezbędną pomoc.
- Zorganizować spotkanie z rodzicami/prawnymi opiekunami dziecka.
- Zasugerować rodzicom/prawnym opiekunom potrzebę dalszej specjalistycznej pomocy.
- Jeśli dziecko przychodzi do szkoły, objąć je szczególną opieką i uwagą.
- Po tygodniu sprawdzić, czy rodzic podjął któreś z zasugerowanych rozwiązań.
- Jeśli rodzic zbagatelizuje sytuację, należy postąpić tak jak w przypadku zaniedbania lub wykorzystania dziecka przez rodzica.

Problem mogący skutkować bezpośrednim zagrożeniem dla zdrowia lub życia dziecka, wymagający bezzwłocznej interwencji. W takiej sytuacji należy:

- Bezzwłocznie zadzwonić po pogotowie ratunkowe i zawiadomić policję.
- Poinformować o sytuacji rodziców/prawnych opiekunów.

16) Plan postępowania w przypadku zaistnienia sytuacji zagrożenia życia ucznia w kontekście ryzyka popełnienia samobójstwa.

1. Każdy pracownik szkoły powinien poinformować szkolnego pedagoga/psychologa jeśli zauważy następujące niepokojące zachowania:
 - wszystkie zachowania mogące świadczyć o myślach samobójczych, np. rozmowy, rysunki, wiersze o tematyce samobójczej,

- wszystkie incydenty zranienia ciała, które wydają się być celowymi,
- zachowania wskazujące na zaburzenia odżywiania,
- przychodzenie do szkoły pod wpływem substancji psychoaktywnych,
- sygnały świadczące o stresie lub kryzysie emocjonalnym.

2. Psycholog/ pedagog szkolny jest zobowiązany po otrzymaniu informacji o którymś z powyższych zachowań do przeprowadzenia rozmowy z danym uczniem.

3. Zadaniem wyznaczonej kompetentnej osoby jest zakwalifikowanie zachowania ucznia do jednej z trzech poniższych kategorii:

- problem już rozwiązany lub niewiele znaczący. Nie podejmujemy innych kroków, jak zachęcenie ucznia do kontaktu w przypadku pojawienia się trudności.

- problem oceniany jako ważny i wymagający podjęcia dodatkowych kroków, np. zaburzenia odżywiania i samouszkodzenia umiarkowane. W takich sytuacjach należy:

- Poinformować rodzica/prawnego opiekuna najlepiej w obecności ucznia.
- Zapewnić opiekuna, że uczeń otrzymał niezbędną pomoc.
- Zaznaczyć, że jest to spotkanie informacyjne i nie wiąże się ono z żadnymi przykrymi skutkami dla dziecka.
- Zasugerować rodzicom/prawnym opiekunom potrzebę dalszej specjalistycznej pomocy.
- Po tygodniu sprawdzić, czy rodzic podjął któreś z zasugerowanych rozwiązań.
- Jeśli rodzic zbagatelizuje sytuację, należy postąpić tak jak w przypadku zaniedbania lub wykorzystania dziecka przez rodzica.

Problem mogący skutkować bezpośrednim zagrożeniem dla zdrowia lub życia dziecka, wymagający bezzwłocznej interwencji. W takiej sytuacji należy:

- Bezzwłocznie zadzwonić po pogotowie ratunkowe i zawiadomić policję.
- Poinformować o sytuacji rodziców/prawnych opiekunów.

17) Procedura postępowania w przypadku prób samobójczych lub samobójstwa ucznia.

Każdy pracownik szkoły powinien niezwłocznie poinformować dyrektora szkoły o ryzyku zachowania destrukcyjnego u ucznia lub planowaniu podjęcia bądź podjęcia próby samobójczej.

Postępowanie w przypadku stwierdzenia występowania u ucznia czynników wskazujących na ryzyko zachowań samobójczych:

o wysokim ryzyku takich zachowań świadczyć może przynajmniej jeden z poniższych czynników:

- Mówienie o poczuciu beznadziejności, bezradności, braku nadziei.
- Mówienie wprost lub pośrednio o samobójstwie.
- Pozbywanie się ważnych dla dziecka przedmiotów.
- Izolacja i zamykanie się w sobie.
- Zaniechanie zajęć, które dotychczas sprawiały dziecku przyjemność.

- Przejawianie dużych zmian charakteru, nastroju.
- Okaleczanie się, zażywanie narkotyków, spożywanie alkoholu.
- Przejawianie zainteresowań tematyką śmierci.
- Fascynacja gwiazdami popkultury, które popełniły samobójstwo.

Po zauważeniu w/w czynników wychowawca, pedagog/psycholog podejmują następujące działania:

- przeprowadzana jest analiza sytuacji szkolnej i rodzinnej dziecka w celu określenia przyczyny destrukcyjnych zachowań,
- przekazują informację o zagrożeniu rodzicom i dyrektorowi szkoły,
- ustalają z rodzicami zasady wzajemnych kontaktów, proponują pomoc psychologa/pedagoga.

- Jeśli próba samobójcza ma miejsce w szkole, powiadamiają o tym fakcie rodziców/prawnych opiekunów.
- Dyrektor, wychowawca i pedagog/psycholog przeprowadzają rozmowę wspierającą z dzieckiem i jego opiekunami oraz przekazują informacje dotyczące pomocy psychologiczno-pedagogicznej.
- Jeśli próba ma miejsce w domu, dyrektor, wychowawca lub pedagog oraz przekazują rodzicom informacje dotyczące pomocy psychologiczno-pedagogicznej
- O próbie samobójczej dyrektor informuje radę pedagogiczną w celu podjęcia wspólnych działań oraz obserwacji zachowania ucznia po jego powrocie do szkoły.
- Pedagog/psycholog planują dalsze działania.

W przypadku samobójstwa dziecka w szkole dyrektor szkoły zawiadamia odpowiednie służby (policję).

Zabezpiecza miejsce do chwili przybycia odpowiednich służb i informuje rodziców/opiekunów o zdarzeniu.

Z pomocą pracowników szkoły stara się oddzielić miejsce zdarzenia od innych uczniów.

Dyrektor informuje organ prowadzący i nadzorujący szkołę o zaistniałej sytuacji.

Pedagog/psycholog udziela pomocy innym uczniom.

18) Postępowanie w przypadku informacji, że uczeń zamierza popełnić samobójstwo.

Wychowawca, pedagog oraz dyrektor podejmują następujące działania:

- próbują przeprowadzić dziecko w bezpieczne miejsce,
- alarmują rodziców o zaistniałej sytuacji,
- przekazują dziecko pod opiekę rodziców. Jeśli bezpośrednim zagrożeniem są sami rodzice, wtedy przekazujemy dziecko pod opiekę odpowiednim instytucjom, np. policji.

3. Molestowanie seksualne

1) Procedura postępowania w przypadku zgłoszenia zdarzenia molestowania przez inną osobę.

- Zebranie informacji i sporządzenie notatki.
- Wstępna rozmowa z dzieckiem (o ile to możliwe).
- Opis stanu psychofizycznego dziecka.
- W przypadku wątpliwości, konsultacja z terenowym przedstawicielem ochrony praw dziecka.
- Zgłoszenie sprawy odpowiednim służbom.

2) Procedura postępowania w przypadku podejrzenia na podstawie obserwacji objawów u dziecka.

- Zebranie informacji i sporządzenie dokładnej notatki na temat sytuacji dziecka.
- Opis objawów.
- Wstępna rozmowa z dzieckiem (o ile to możliwe).
- Zgłoszenie do terenowego komitetu ochrony praw dziecka.

DYREKTOR
mgr Jadwiga Sikorska